

Etiopia: Kehitysyhteistyösuunnitelma 2009–2011

1. Etiopian yhteiskunnallinen tilanne

Etiopian vahvuus on 2000-luvulla ollut hallituksen sitoutuminen köyhyydenvähentämiseen, johon se on jatkuvasti kohdistanut noin 60 % budjetistaan. Olemassa olevien tilastojen mukaan Etiopian talouskasvu on viime vuosina ollut nopeaa ja köyhyys on vähentynyt. Kehityksessä on tapahtunut huomattavaa edistystä lähes kaikilla sektoreilla. Vuosituhattavoitteiden saavuttaminen on Etiopialle huomattavasta edistymisestä huolimatta valtava haaste, johtuen kehityksen alhaisesta lähtötasosta. Etiopia on yksi maailman kymmenestä köyhimmästä maasta ja lisäksi se on inhimillisen kehityksen mittareilla mitattuna kymmenen kehittymättömimmän joukossa.

Etiopian tilannetta hankaloittaa erityisesti nopea, ympäristön kantokyvyn ylittävä väestönkasvu, joka tarkoittaa yli 2 miljoonaa lisähenkeä vuodessa. Etiopian haastetta lisää talouden voimakas riippuvuus perinteisin menetelmin tuotettavista maataloustuotteista, joiden tuotanto on hyvin altista voimakkaasti vaihteleville ilmasto-oloille. Nopea väestönkasvu ja ilmastonmuutoksen kautta lisääntyvät luonnon ääri-ilmiöt aiheuttavat kasvavia paineita maaperän ja vesivarojen kestävään käyttöön. Etiopia kärsii lähes vuosittain tulvien ja/tai kuivuuden aiheuttamista humanitaarisista kriiseistä ja vastaanottaa siksi myös humanitaarista apua. Yhteiskunnallista vakautta uhkaavat toisaalta myös hallituksen ja valtapuolueen haluttomuus vapauttaa tiettyjä yhteiskunnan osia, ja siitä johtuva demokratiakehityksen ja oikeusvaltion kangertelu sekä alueellinen eriarvoisuus.

2. Suomen ja Etiopian suhteiden kehitys

Suomi aloitti kahdenvälisen kehitysyhteistyön Etiopian kanssa vuonna 1967. Vuonna 1982 Etiopia valittiin Suomen kehitysyhteistyön ohjelmamaaksi ja tuen määrää alettiin kasvattaa. Etiopian demokratiakehitys, ihmisoikeusloukkaukset sekä pitkittynyt rajakiista Eritrean kanssa ovat asettaneet ajoittain paineita rajoittaa maalle annettavaa kehitysapua sekä vaikuttaneet apuinstrumenttien valintaan.

Suomen ja Etiopian välinen kehitysyhteistyö perustuu Etiopian köyhyydenvähentämishjelman (PASDEP) prioriteettialueiden tavoitteisiin, jotka ovat Suomen hallituksen kehityspoliittisen ohjelman tavoitteiden mukaisia ja tukevat YK:n vuosituhattulistuksen kehityspäämääriä.

3. Avun kokonaisuus Etiopiassa

Viimeisen viiden vuoden aikana Etiopian valtion vastaanottamat kehitysyhteistyövarat ovat kolminkertaistuneet ja muodostavat nyt noin kolmasosan kansallisesta budjetista. Suuri osa avusta on lahja-apua. Neljä suurinta avunantajaa - Maailmanpankki, Euroopan Komissio, Iso-Britannia ja Yhdysvallat - antavat 70 % avusta. Koko EU, jäsenmaat ja komissio yhteenlaskettuina, antavat puolet Etiopian kehitysyhteistyövaroista.

Kaikkien avunantajien välinen keskinäinen koordinaatio on Etiopiassa tiivistä ja avunantajat ovat pyrkineet koordinoimaan omat maastrategiaprosessinsa keskenään. Useimmat avunantajat toimivat Etiopiassa edelleen yli kolmella sektorilla, vaikka keskittämistä on tapahtunut. Ohjelmayhteistyö on lisääntynyt viime vuosina Etiopiassa mutta myös hankkeet ovat edelleen yleisiä, sillä monilta sektoreilta puuttuu edelleen toimivat ohjelmayhteistyön mekanismit. Ohjelmayhteistyön mekanismien ja sektorityöryhmien kautta avunantajat ovat lisänneet koordinaatiota ja pyrkineet pienentämään kehitysyhteistyöstä Etiopian hallinnolle

aiheutuvaa taakkaa, mutta työnjaossa haetaan edelleen yhteisiä näkemyksiä. Poliittisista syistä avunantajat päättivät vuoden 2005 vaalien jälkeisten levottomuuksien seurauksena lopettaa Etiopian budjettituen toistaiseksi.

4. Suomen Etiopian kehitysyhteistyöohjelman painopisteet vuosina 2009–2011

Suomen ja Etiopian välinen kehitysyhteistyö perustuu niihin Etiopian köyhyydenvähentämishojelman (PASDEP) prioriteettialueiden tavoitteisiin, joissa Suomella on tarjota asiantuntemusta ja kokemusta. Lisäksi suunnittelussa huomioidaan myös muiden avunantajien toiminta Etiopiassa. Kaikessa toiminnassa huomioidaan läpileikkaavat teemat: tasa-arvo, helposti syrjäytyvät ryhmät ja HIV/AIDS. Kansalaisjärjestöjen yhteistyön ja paikallisen yhteistyön määrärahan eli PYMin kautta kohdennetaan rahoitusta suoraan läpileikkaavien teemojen tukemiseen. Osaltaan Suomi tukee kehityksen tasapuolista jakautumista kaikille ryhmille ja alueille. Erityistä huomiota kiinnitetään köyhimmistä köhimpisiin ja maaseudun kehittämiseen.

Yhteistyön tärkein tavoite on köyhyyden vähentäminen luonnontaloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla vuonna 2000 asetettujen vuosituhattavoitteiden mukaisesti. Suomi pyrkii vaikuttamaan Etiopian kehityksen kestävyden kannalta keskeisiin haasteisiin, joita ovat epätasaiset ja epäluotettavat hydrologiset olosuhteet (sateet, tulvat ja kuivuus). Niiden taustalla vaikuttavat erittäin nopea väestönkasvu ja ympäristön tuhoutuminen sekä yhteiskunnallinen epävakaus. Samalla edistetään väestön sopeutumiskykyä lisääntyviin luonnon ääri-ilmiöihin.

Kahdenvälisen yhteistyön lisäksi Suomi tukee Etiopian kehitystä kansainvälisten rahoituslaitosten, YK-järjestöjen sekä EU:n kautta. Suomen eri avun kanavat, kahdenvälinen, monenkeskinen ja kansalaisjärjestöjen yhteistyö täydentävät toisiaan.

Suomen ja Etiopian välisissä yhteistyöneuvotteluissa huhtikuussa 2009 todettiin Suomella olevan valmiutta kasvattaa maaohjelmaansa Etiopiassa, edellyttäen että Etiopian sisäinen tilanne sen sallii ja että uusien avausten valmistelu etenee aikataulussaan. Neuvotteluissa sovittiin seuraavista yhteistyöalueista vuosille 2009–2011:

Vesi- ja luonnonvarat: Suomi on tukenut Etiopian vesihuolto-, sanitaatio-, ja hygieniasektoria vuodesta 1994 lähtien. Suomi on vaikuttanut sektorin kustannustehokkuuden ja kestävyden parantamiseen erityisesti Amharan läänin maaseudun vesihuolto- ja ympäristöhankkeessa luodun innovatiivisen yhteisökeskeisen rahoitusmallin kautta. Etiopian hallinto ja muut avunantajat ovat osoittaneet kiinnostusta rahoitusmallia kohtaan ja sen laajentamista kansalliseen käyttöön tutkitaan.

Kehityspoliittisen ohjelman nojalla vesiohjelmaa laajennetaan vesihuollon ja sanitaation lisäksi kattamaan myös vesivarojen ja luonnonvarojen kestävä kehitys, mukaan lukien pitkäjänteinen maanhallintaolosuhteiden kehitys. Kantavana teemana on vesi- ja luonnonvarojen kestävä käytön kautta tukea Tana-Belesin valuma-alueella (Amhara ja Benishangul-Gumuz) elinkeinotoimintojen edellytysten parantamista. Tavoitteena on tukea Etiopian kasvu- ja köyhyydenvähentämishojelman mukaisesti maaseudulta ja maataloudesta syntyvää kasvua, joka perustuu kestäväan luonnonvarojen hallintaan.

Suomen tuki sektorille muodostuu seuraavasta:

Vesihuolto- ja sanitaatio:

- Maaseudun vesihuolto- ja sanitaatiopalveluiden saatavuuden ja kestävyden tukemista jatketaan meneillään olevien kahdenvälisen Benishangul-Gumuzin ja Amharan hankkeiden kautta. Molempien hankkeiden ytimessä on innovatiivinen yhteisöperustainen rahoitusmekanismi CDF (Community Development Fund), joka on

johtanut parempaan kustannustehokkuuteen, nopeuteen ja kestävämpiin tuloksiin kuin muiden rahoittajien ohjelmissa. Rahoitusmekanismeissa tuki kanavoitetaan yhteisöille paikallisen yksityisen rahoituslaitoksen kautta ja mekanismi tukee paikallistason yrittäjyyden kehittymistä.

- CDF-rahoitusmallia kehitetään parhaillaan Amharan lääninhallituksen sekä Etiopian hallituksen pyynnöstä Maailmanpankin kanssa sen peruseriaatteiden laajentamiseksi kansalliseen käyttöön ja soveltuvaksi muille rahoittajille sekä Etiopian omalle hallinnolle. Tässä yhteydessä selvitetään Suomen mahdollisuuksia jatkaa kehitetyn CDF:n kautta kanavoitettavaa tukea Amharan läänissä kahdenvälisen hankkeen päättymisen jälkeen.
- Tuetaan Etiopian vesi-, sanitaatio- ja hygieniasektorin sektoriohjelman kehittymistä, erityisesti sen toimeenpanoa osavaltiotasolla, sekä toimivan seurantajärjestelmän luomista ja käyttöönottoa.
- Tuetaan Etiopian vesi-, sanitaatio- ja hygieniasektorin kapasiteetin kasvattamista kaikilla hallinnon tasoilla vesi- opetus- ja terveyssektoreilla, mutta myös yhteisötasolla, yksityisellä sektorilla sekä koulutuslaitoksissa.

Vesi- ja luonnonvarat:

- Valuma-aluehallintaa ja -kehitystä tuetaan, alueellisesti Niilin aloitteen alla valmistellun mutta kansallisesti toteutettavan, yhdenmetyt vesivarainhallinta-ohjelman sekä kahdenvälisen teknisen tuen kautta Tana-Belesin valuma-alueella.
- Jatketaan uuden kestävän maanhallintaohjelman tuen valmistelua vuosille 2010–2013 maarekisteröinnin tukemiseksi, rekisterijärjestelmän parantamiseksi ja käytäntöjen harmonisoimiseksi liitto- ja osavaltiotasolla, keskittyen erityisesti Tana-Belesin valuma-alueelle. Tukea kohdistetaan mm. tehokkaaseen mutta vastuulliseen maan allokontiin yksityisiä investointeja varten. Tuen rahoitusosuus kanavoitetaan Maailmanpankin kestävän maanhallintaohjelman (SLMP) kautta, kun taas sen tekninen osa toteutetaan kahdenvälisesti hallinnoituna hankkeena.
- Selvitetään mahdollisuuksia tukea Etiopian köyhyydenvähentämishankkeen alaista Tana-Belesin kasvukäytäväohjelmaa, joka keskittyy maaseudulta ja maataloudesta syntyvään talouskasvuun perustuen luonnonvarojen kestävään hallintaan. Suomi keskittyy sellaisille aloille, joilla sillä on tarjota asiantuntemusta ja jotka tukevat kasvukäytäväohjelman toteutusta kestäväällä tavalla.

Opetussektorilla Suomen kahdenvälinen yhteistyö alkoi 1980-luvulla erityisopetuksen asiantuntijoiden koulutusohjelmavaihdolla. Tulokset näkyvät edelleen Etiopiassa, sillä Suomessa koulutetut alan osaajat ovat vuosien saatossa kohonneet vaikutusvaltaisiin asemiin varaministeriä myöten. Etiopian opetussektorin sektoriohjelmaa Suomi on tukenut vuodesta 1994. Etiopian hallituksen vahva panostus opetussektoriin, sektorin kehityksessä saavutetut merkittävät tulokset sekä Suomen lisäarvo perusopetuksen johtavana maana, ovat peruste tuen jatkamiselle ja suuntaamiselle erityisesti opetuksen laadun parantamiseen. Opetussektorilla Suomen tuella on ollut merkittävää vaikuttavuutta erityisopetuksen ja erityisopetuksen strategian kehittämisessä sekä Suomi on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä opettajankoulutusta.

Suomen tuki sektorille koostuu seuraavasti:

- Tukea opetuksen laadun kehittämisohjelmalle jatketaan avunantajien yhteisrahaston kautta. Opetuksen piirissä olevien lisääntynyt määrä on lisännyt paineita opetuksen laadun takaamiseksi esimerkiksi luokkakokojen kasvaessa.

Koulutuksen laatua pyritään parantamaan kehittämällä opetussuunnitelmia ja arviointitapoja, hankkimalla oppikirjoja, kouluttamalla opettajia kasvattamalla koulujen kapasiteettia, sekä kehittämällä opetushallintoa ja johtoa.

- Tuki erityisopetuksen strategian toiminnallistamiseksi jatkuu kahdenvälisen erityisopetuksen hankkeen kautta. Tavoitteena on parantaa erityisen tuen tarpeessa olevien lasten koulutusta ja koulutukseen pääsy mahdollisuuksia kehittämällä opettajien kapasiteettia tunnistaa ja kohdata oppilaiden erityistarpeet luokassa, sekä tukea erityisopetuksen monitasoisten tukijärjestelmien vakiintumista.

Muut kehityspoliittisen ohjelman mukaiset uudet yhteistyöavaukset

Suomen ja Etiopian välisissä yhteistyöneuvotteluissa sovittiin myös yhteistyömahdollisuuksien kartoittamisesta tieto- ja kommunikaatioteknologian alalla. Tuen mahdollisuuksia kartoitetaan sekä kansallisella tasolla (esim. masterplan) että Tana-Belesin kasvukäytäväohjelman puitteissa.

Etiopian aloitteesta tutkitaan myös yhteistyö mahdollisuuksia puhtaan kehityksen mekanismin (Clean Development Mechanism) kapasiteetin kasvattamisen osalta.

Suomen ja Etiopian kahdenvälisen kehitysyhteistyön rahoituksen taso vuosina 2009–2011

Kahdenvälisen kehitysyhteistyön sitoumukset 2009–2011 (miljoonaa €)

	2009	2010	2011
Vesihuolto-, sanitaatio- ja hygienia	6,8	6,0	4,3
Vesi- ja luonnonvarat	1,2	1,6	1,5
Opetus	3,8	4,0	4,5
Ohjelman suunnittelu, I KI	0,4	0,1	0,1
PYM	0,9		
Yhteensä	13,1	11,7	10,4

Suunniteltu yhteistyö 2009–2011 (miljoonaa €)

Suunnitelmat uusista yhteistyöalueista kestävä maanhallinta, Tana-Belesin kasvukäytäväohjelma, ICT, uudet I KI -hankkeet, PYM ja ohjelman suunnittelu (indikatiivisia suunnittelulukuja, ei päätöksiä)	-	4	10
Yhteensä	13,1	15,7	20,4